

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد   بدین بوم و برزنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم   از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Ideological

مسایل ایدئولوژیک

الحاج داکتر امین الدین « سعیدی- سعید افغانی »

۰۴ جولای ۲۰۱۴

بسم الله الرحمن الرحيم

اعتکاف در رمضان

اعتکاف در لغت:

اعتکاف، از نظر لغوی مصدر باب افتعال از «عکف» است، که به معنی درنگ کردن و ادامه دادن است. در دین مقدس اسلام، منظور از اعتکاف آن است که شخص به منظور عبادت در مسجد متوقف شود. یعنی اعتکاف به معنای بند بودن، توقف یا درنگ کردن، در جایی می باشد.

برخی علماء در فهم اعتکاف می گویند: اعتکاف یعنی گوشه نشینی و عزلت می باشد.

و در اصطلاح شرعی اعتکاف عبارت است:

از این که انسان از همه تعلقات و مصروفیت های دنیوی از زن و از فرزند خویش جدا گشته، از همه مصروفیت های خانوادگی اداری، سیاسی و خواهشات نفسانی خویش بپُرد، فکر و عمل خویش را با تمام توانائی های خویش به عبادت الله تعالی مصروف سازد.

اعتکاف در دهه اخیر رمضان سنت مُؤکد بوده و اگر از يك قریه يك شخص نیز اعتکاف نماید، حکمش از دیگران رفع می گردد.

دلایل مشرعیة اعتکاف:

آیت قرآنی:

خداوند سبحانه و تعالی فرموده است:

« وعهدنا إلی ابراهیم واسمعیل أن طهر ابیتی للطائفین والعاکفین والركع السجود » « ووحی فرستادیم به سوی ابراهیم و اسماعیل که بر پا سازید خاتمه مرا برای طواف کنندگان و اعتکاف کنندگان و رکوع و سجده کنندگان » (سوره بقره آیت ۱۲۵).

احادیث نبوی:

از عایشه (رض) روایت گردید است که گفت: «کان رسول الله (ص) یعتکف العشر الاواخر من رمضان حتی توفاه الله عزوجل» «بود پیامبر صلی الله علیه وسلم که اعتکاف می کرد دهه اخیر رمضان را تا وقتی که وفات داد او را خداوند عزوجل» (متفق علیه).

همچنان از ابن عمر (رض) روایت است که گفت: «کان رسول الله (ص) یعتکف العشر الاواخر من رمضان» پیامبر صلی الله علیه وسلم دهه اخیر رمضان را اعتکاف می کرد.»

حکمت مشر و عیت اعتکاف:

۱- اعتکاف موجب فراغ قلب از امور دنیوی و مشاغل آن بوده و باعث روی آوردن به عبادت و ذکر خالص خداوند متعال می باشد.

۲- سپردن و تفویض امور خود به خداوند متعال و ایستادن بر دروازه فضل و رحمت.

۳- اعتکاف به معنی تحصن به خداوند بر تر و توانا می باشد و کسی که به معتکف اراده بدی بنماید نمی تواند به او برسد و هیچ ظالمی نزدیکش شده نمی تواند که بروی ظلم کند.

معتکف توسط اعتکاف خویش را راحت نموده و قلب خود را هدایت می نماید پس اعتکاف عبارت از دوری از مخلوقات بوده که قوی ترین راه برای رسیدن به حق تعالی می باشد.

اقسام اعتکاف :

۱- واجب:

عبارت از اعتکافی است که نذر شده باشد واجب است چه بدون شرط باشد و چه مشروط . مثلاً شخص بگوید که اگر در امتحان کامیاب شدم ، اعتکاف خواهم کرد . چنین اعتکافی واجب است .

وقت اعتکاف واجب:

همانطوریکه برای اعتکاف واجب روزه شرط است لذا حداقل وقت آن يك روز است برای کمتر از يك روز یعنی چند ساعت نذر کردن اعتکاف بی معنی می باشد زیرا وقت روزه از طلوع آفتاب تا غروب آن می باشد.

۲ - مستحب:

به جز اعتکاف دهه اخیر رمضان هر اعتکاف دیگری خواه در دهه اول و در دهه دوم رمضان صورت گیرد و یا در ماه های دیگر مستحب است.

۳ - اعتکاف سنت مؤکد:

اعتکاف در دهه اخیر رمضان المبارك سنت مؤکد کفائی می باشد که مسلمانان باید به آن اهتمام بیشتر به عمل آرند.

خداوند پاک می فرماید : «ولا تباشروهن و أنتم عاکفون فی المساجد...» (البقره - ۱۸۷) «و مباشرت نکنید زنان را درحالی که معتکف باشید در مساجد.»

خواهران و برادران!

اعتکاف ده روز آخر ماه رمضان به منظور برخورداری از خیر و پاداش و دریافتن شب قدر سنت است، خداوند متعال می فرماید:

« إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ وَ مَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ، لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَ الرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ

رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرِ سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ» (سوره قدر) (ما قرآن را در شب با ارزش قدر فرو فرستادیم. تو چه می‌دانی شب قدر کدام است (و چه اندازه عظیم است)؟ شب قدر شبی است که از هزار ماه بهتر است، فرشتگان و جبرئیل در آن شب با اجازه پروردگارشان پیایی می‌آیند برای هرگونه کاری، آن شب، شب سلامتی و رحمت است تا طلوع صبح).

پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم در ده روز آخر ماه مبارک رمضان به اعتکاف می‌نشست و می‌فرمود: «تَحْرُوا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ». «شب قدر را در ده شب آخر رمضان جست و جو کنید» (مختصر صحیح البخاری ۹۸۷ صحیح امام بخاری (فتح الباری) (۴/۲۵۹/۲۰۲۰) و سنن الترمذی (۲/۱۴۴/۷۸۹)

از حضرت بی بی عایشه در حدیثی روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده است: «تَحْرُوا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْوَتْرِ مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ» (لیله القدر را در شبهای طاق دهه آخر رمضان جست و جو کنید.) (متفق علیه) صحیح امام بخاری (فتح الباری) (۴/۲۵۹/۲۰۱۷)، صحیح امام مسلم (۲/۶۲۸/۱۱۶۹).

در احادیث متعددی پیامبر صلی الله علیه وسلم بر قیام این ده شب مسلمانان را تشویق و ترغیب نموده است. در حدیثی از حضرت ابوهریره روایت که: پیامبر صلی الله علیه وسلم فرموده است: «من قام لیلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَ احْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» (هرکس در شب قدر از روی ایمان (به امید ثواب خدا) و امید دریافت اجر و پاداش، قیام کند گناهان (صغیره) او بخشوده می‌شود).

(متفق علیه: صحیح امام بخاری (فتح الباری) (۴/۲۵۵/۲۰۱۴)، صحیح امام مسلم (۱/۵۲۳/۷۶۰)، سنن ابوداود (عون المعبود) (۴/۱۴۶/۱۳۵۹)، سنن نسائی (۴/۱۵۷).

شروط اعتکاف:

برای صحت اعتکاف چهار شرط ضروری است:

۱- قیام در مسجد.

۲- نیت.

۳- پاک بودن از حدث اکبر (جنابت، حیض و نفاس).

۴- روزه در اعتکاف واجب. روزه بودن شرط است. اما در اعتکاف مستحب و مسنون روزه بودن شرط نیست.

کارهای مستحب در اعتکاف:

تلاوت قرآن عظیم الشان تفکر و تدبیر در آن، اهتمام به درود و سایر اذکار، خواندن و یا تدریس علوم دینی و مصروفیت در تصنیف و تألیف و تحقیقات علمی.

اعتکاف باید در مسجد باشد:

علماء و اکثریت از مفسرین به اساس حکم قرآن عظیم الشان حکم می‌نمایند که اعتکاف باید در مسجد انجام یابد. طوری که پروردگار با عظمت ما در (آیت ۱۸۷ سوره بقره میفرماید: «وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ» (و وقتی که در مساجد به (عبادت) اعتکاف مشغولید با همسرانتان همخوابگی نکنید).

و همچنین به دلیل این که مسجد محل اعتکاف پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم مسجد بوده است.

برای شخص معتکف در ایام اعتکاف اکثراً به عباداتی مانند نماز و تلاوت قرآن عظیم الشان، ذکر اذکار از جمله: «سبحان الله والحمد لله و لا إله الا الله و الله اکبر» گفتن و طلب مغفرت و صلوات بر پیامبر صلی الله علیه وسلم و دعا کردن و بحث و گفت و گوی علمی و مانند اینها مشغول شود.

و مکروه است که اعتکاف کننده خودش را با سخنان و اعمال بیهوده سرگرم کند همانطور که ساکت ماندنش به گمان اینکه سکوت، او را به خدا نزدیک می‌کند نیز مکروه است.

محل اعتكاف زن:

محل اعتكاف زنان به رأی اكثریت علماء همین است كه زن باید در منزل خویش و به خصوص در جائی كه همیشه نماز می‌خواند، نیت اعتكاف را به عمل آورد و به اصطلاح در همانجا بماند و بدون عذر مانند وضو، غسل و غیره از آن محل بیرون نشود و اگر احیاناً زن در خانه جای مخصوصی برای نماز خواندن نداشت، قبل از این كه به اعتكاف بنشیند جای مخصوصی را برای اعتكاف خویش تعیین كند، سپس به اعتكاف بنشیند.

فوائد اعتكاف:

مسلمانی كه مصروف اعتكاف می‌گردد فوائد بسیاری عاید حالش می‌گردد كه از برخی از این فوائد عبارتند از:

- ۱- مسلمانی كه در اعتكاف می‌نشیند تمام وقت و جسم خویش را برای عبادت خداوند وقف می‌كند.
- ۲- شخص معتكف در حین اعتكاف از جنگ و جدال و شرارتهای دنیوی محفوظ می‌ماند.
- ۳- برای معتكف همیشه ثواب نماز جریان دارد چون معتكف همیشه در اشتیاق نماز و جماعت به سر می‌برد.
- ۴- معتكف در حال اعتكاف با فرشتگان مشابَهت پیدا می‌كند چون همه وقت در تسبیح و عبادت خداوند مشغول است. معتكف در حال اعتكاف میهمان خدا است چون مسجد محل عبادت و خانه خدا به حساب می‌آید.

وقت اعتكاف:

وقت اعتكاف سنت مؤكده، دههٔ اخیر ماه مبارك رمضان است. برای اعتكاف نفل وقتی تعیین نیست. یعنی نمی‌تواند به طور نفل یکی دو ساعت یا بیشتر و یا كمتر نیت اعتكاف كند. در وقت داخل شدن به مسجد اگر نیت اعتكاف كند، در شبانه روز ثواب بسیاری به وی خواهد رسید.

كارهایی كه در اعتكاف جایز است:

معتكف می‌تواند برای اجرای امور برخی از امور حیاتی از محل اعتكاف خویش خارج گردد از جمله:

- ۱- برای بول و غایط.
- ۲- برای غسل فرضی.
- ۳- برای نماز جمعه به محض زوال آفتاب یا در وقتی كه به مسجد می‌رسد و پیش از خطبه بتواند چهار ركعت سنت بخواند.
- ۴- برای اذان از مسجد بیرون رفتن و اذان گفتن.

یادداشت :

برای بول و غایط معتكف می‌تواند تا خانهٔ خویش ولو این كه خانه اش دور هم باشد از مسجد خارج گردد. ولی اگر معتكف دو خانه داشته باشد كه یکی وی نزدیک مسجد موقعیت دارد و دیگری آن دور تر از مسجد واقع باشد، بر معتكف لازم است كه به همان خانهٔ نزدیک خویش خود را برساند.

در مورد این كه معتكف می‌تواند برای شركت در نماز جنازه اشتراك نماید و یا خیر؟ حكم علماء همین است كه اگر:

معتكف نیت کرده بود كه برای نماز جنازه بیرون خواهم رفت برایش جایز است كه در نماز جنازه سهم گیرد در غیر آن بیرون شدن برایش جایز نیست.

معتكف میتواند در هنگام اعتكاف امور ذیلی را انجام دهد:

خوردن، نوشیدن، خوابیدن، شانه کردن مو، تراشیدن سر و گرفتن ناخن‌ها و نظافت، خریداری چیزی که مورد لزوم او باشد، مشروط بر این که کالا را در مسجد حاضر نکنند، انعقاد عقد نکاح. ولی قابل تذکر و دقت است که:

معتکف با بیرون رفتن از مسجد بدون ضرورت و همبستری کردن با همسر اعتکافش باطل می‌گردد.

اعمال فاسد کننده و یا مکروه کننده اعتکاف :

الف: اعمالی که فاسد کننده اعتکاف اند:

۱- بدون عذر عمدی یا سهواً از مسجد بیرون رفتن.

۲- جماع در حال اعتکاف.

۳- به خاطر عذری بیرون رفتن و بیش از حد ضرورت درنگ کردن.

۴- به خاطر مریضی یا ترس از مسجد بیرون رفتن.

در تمام این موارد اعتکاف فاسد می‌شود.

ب: اعمالی که مکروه کننده اعتکاف اند :

۱- خاموشی مطلق و این خاموشی را عبادت پنداشتن.

۲- کالا و وسایل در مسجد آوردن و خرید و فروش آنها، جنگ و مجادله و حرفهای بیهوده گفتن در ایام اعتکاف.

مستحبات اعتکاف:

مستحبات اعتکاف عبارت اند از :

۱- سخنهای خوب و دینی گفتن.

۲- تلاوت قرآن عظیم الشان.

۳- درود خواندن.

۴- تعلیم و تعلم مسایل دینی، تحقیق و تتبع در امور دینی.

۵- بیان موعظه‌ها، پند و اندرز.

۶- در مسجد جامع اعتکاف نشستن.

قضای اعتکاف:

اگر اعتکاف فاسد شود قضای آن لازم است یا خیر؟

در جواب باید گفت که: قضای اعتکاف واجب، واجب است و قضای اعتکاف سنت و نفل واجب نیست. پایان

نام نوشته: اعتکاف در رمضان

تتبع و نگارش: الحاج داکتر امین الدین « سعیدی- سعید افغانی »

مدیر مرکز مطالعات ستراتیژیک افغان و مسؤول مرکز فرهنگی دحق لاره - جرمنی